

Előhang a Klubrádió Rakott c. műsorának 2011.09.08-i adásához

Magyarország új alaptörvénye elfogultan, avítt módon beleszánt a közjogi rendszerbe. Hatalmi féltékenykedéssel politikai (zsák)utcába terelgeti az államszervezetet. A rendszerváltó önkormányzatiságot - a közigazgatás egyik szelvényét - kordába tartandó helyhatósággá nyesi vissza. Illúziója: a központ mindent megold, megszab, pénzel, visszavesz, dirigál, behajt. A saját tenyerébe ülve méri meg magát. Minden autonómia totális ellentétele ez a szemlélet. Antidemokratikus, drága, a globalizált világban esélytelen. Az új alaptörvény elveti az önkormányzatok kollektív és alapjogi filozófiáját. E jogokból szimpla hatáskört fabrikál.

Menetlevél a féktelen úthengerhez maga az alaptörvény. Fügefalevélként az önkormányzás, mint név fennmarad. Hevenyészett igazgatási rész-koncepciók, ötletek, alapelvek keringenek, közben erőszakolt intézkedések, elvonások rontják az esélyeket. Lakmuszpapír a jogsértő alaptörvényi „asztaltáncoltatás”: a lekezelés és a bornírtág együttese.

Kormányoldali túlsúly van az önkormányzatoknál: mégse látni, hogy a baráti érdekek és intó szavak józan lépést indukálnának. Kutyából lesz szalonna: a választék, hogy füstölt, sós-fehér vagy paprikásan abált kínálat jön-e? A helyi önkormányzatok jelenét és jövőjét elemzi Lukács Zoltán szakpolitikus és Tóth József fővárosi kerületi polgármester: mindketten parlamenti képviselők. Műsorvezető Kolláth György.

Adásmenet a Rakott 2011. szeptember 8-i műsorához

Jó estét kívánok! A 32. amatőr órámban, élőben köszöntöm a hallgatót. Magyarország új alaptörvénye elfogultan, avítt módon beleszánt a közjogi rendszerbe. Paternalista fölényeskedéssel megnyirbálja, kiüresíti számos jogunkat. Hatalmi féltékenykedéssel politikai (zsák)utcába terelgeti az államszervezetet. Utóbbinak része, hogy az 1990 óta fennálló, modern önkormányzatiságot - a magyar közigazgatás egyik fő szelvényét - kordába tartandó helyhatósággá nyesi vissza. Illúziója: a központ mindent megold, megszab, pénzel, visszavesz, dirigál és behajt. A saját tenyerébe ülve méri meg magát. Bármiféle önkormányzatiság, autonómia totális ellentétele ez a szemlélet. Ismerős? Az, de már megtapasztaltuk, hogy értelmetlenül drága, antidemokratikus, ezért a mai világban esélytelen. Versenyképtelen, fejlődésképtelen is.

40 év ad példát, szemléltetést. 1971-től a tanácsok önkormányzati jellegű szervek is voltak: csekély autonómiával bírtak. E tanácsok működése felett a kormány és a felettes végrehajtó bizottság masszív felügyeletet gyakorolt. Aztán 1990 őszétől a választópolgárok közösségét megillető helyi önkormányzás 8 alkotmányos alapjoga nyert tételezést. Kiegészült a kormány azon felhatalmazásával, hogy biztosítsa a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzését. Kevés és csökkenő pénz-ellátás és kusza hatásköri rend ellenére mindez működött. Ám idén, az új alaptörvény már elveti az önkormányzatok kollektív és alapjogi filozófiáját. E jogok zöméből szimpla hatáskört fabrikál. Ráadásul olyan, elvben csak törvényességi tartalmú kormányzati felügyeletet intézményesít, mely mégis különleges esetben egyedi beavatkozást, hozzájárulást is megenged. Sőt, kivételesen az önkormányzat helyett, annak hatáskörében kormány szerv jogot is alkothat (pl. rendeletben rögzít helyi költségvetést: egy város, egy falu büdzsáját eldönti egy nekik számadással sem tartozó kormány-párt-politikus). Fügefalevélként az önkormányzás, mint név fennmarad. Csakhogy egy hatalom-megosztási rendben az autonómia demokratikus jog, ésszerű kompetencia-megosztás és védett garancia: ezért kulcskérdés. Annak felsőbb ellenőrzése vagy felügyelete tehát nem szójáték, mert az előbbi jogi biztosíték, az utóbbi viszont főként politikai, hatalmi kérdés. 1990-től, helyesen volt az előbbi: a jogi kontroll. Eztán többé-kevésbé visszatérhet a 40 évvel ezelőtti: a túlcenzalizált, túlpolitizált, rátenyerelés szisztéma. Menetlevél a féktelen úthengerhez maga az alaptörvény.

Sokan az alaptörvényt általában, részletek nélkül utasítják el. Lehetséges ez is, de több részletét elemezve olykor még rémesebb a kép. Itt-ott aprópénzre váltva fabatka látható. Ilyen az önkormányzati blokk is.

Több évtized során érlelődtek közigazgatási és annak részeként az önkormányzati reform-koncepciók. Kulcskérdései voltak, maradtak pl: elbírnunk-e 3200 önkormányzatot? Milyen legyen érdemben a XXI. századnak megfelelő ország-térkép? Mi történjék a nagyvárosokkal, s a fővárossal? Hol a helye a közszolgáltatásoknak? Hogyan alakuljon a felelősség, a büdzsé és a feladat-megosztás az országos, a

területi és a helyi szint között? Ezek jó válasza adta volna az új alkotmány állam-koncepcióját, tartós stratégia bázisát. Nem így lett, mert kísérlet sem történt egy letisztult megalapozásra.

Szakma(bel)i műhelyvezető kesereg: mintha éber kómában tapogatózva készülének papírok. Mégis, segíteni sem engednek. Az előképek között olyan, mint ami hibásan és hiányosan az áprilisi alkotmányba - több hullámba, még a legutolsó pillanatba is - bekerült, komolyan szóba se jött. Így az öntelt, ámde felelőtlen és finanszírozhatatlan centralizáción kívül az új felállásnak fogható jellege, húzóereje nincsen. Reális karaktere, európai – regionális – megoldása és háttere, társadalmi beágyazottsága, pozitív vezérelve sincs. Rombolt az alaptörvény, de nem építkezett. Azóta is hevenyészett rész-koncepciók, füzetek, ötletek, alapelvek bolyonganak az interneten, továbbá erőszakolt intézkedések, elvonások rontják a helyi mozgásteret. Lakmuszpapír a jogsértő alaptörvényi „asztaltáncoltatás”: a lekezelés és a bornírtság együttese. Egyes honi és nemzetközi elemzők a sarkalatos törvényektől várnak kijózanodást, önmérsékletet, de legalább időleges taktikai engedményt. Jobbára tévesen. Amit az alaptörvény kalodába zárt, elvont vagy elrontott, azt lebonyolító-részletező jogi norma kijavítani képtelen és alkalmatlan is. Kormányoldali túlsúly van az önkormányzatok zöménél: mégsem, így sem remélhető, hogy a baráti helyhatósági érdekek és intő szavak józan (vissza)lépést indukálnának. Inkább csak maszatolás, ötletezés, időhúzás, felvizezett félmegoldás és egyedi-eseti pénz-megajánlás látható. Jelképesen, kutyából lesz szalonna: a választék, hogy füstölt, sós-fehér vagy paprikásan abált kínálat jön-e? Avagy, egyszerre mind?!

Nem a csodavárás, hanem a tisztánlátás előmozdítása tűzi napirendre nálunk ma az önkormányzati jelen és jövő témáját. Ehhez pedig két, az országos és a helyi politikában is magas választói legitimitációt szerzett személyt hívtam a stúdióba: Lukács Zoltán szakpolitikust és Tóth József polgármestert, mindketten parlamenti képviselő urakat. Lukács Zoltán úr Komárom megyei, ill. tatabányai igazgatási szakember, Tóth József úr fővárosi kerületi polgármester, így a Budapest-vidék egyensúly adott. **A hallgató nevében is köszöntelek a stúdióban benneteket képviselő urak: szervusztok!** Feltételezem, hogy a parlamenti 2/3-os gőzhenger miatt, kevésbé törvényhozóként, mint inkább szakpolitikusként és egykori és jelenlegi gyakorló helyi vezetőként szóltok ma az önkormányzatokról, s a helyi közügyek országos metszeteiről. Habár, szabad a gazda. Jogi felfordulás kellős közepén járunk, majdnem minden cseppfolyós még, mégsem csupán jogi összefüggéseket elemzünk. **Szeretném, ha Ti közgazdasági, pénzügyi, térségi, hatásköri, koordinációs, stratégiai, fejlesztési és működtetési összefüggésekre is kitérnétek, azt vizsgálva, hogy mi a helyzet most és mi várható 1-2-3 éven belül.**

Hagyományunk a vendégek speciális bemutatása. Így: Lukács Zoltán bölcsész, leendő jogász-kolléga, gyakorlott, választott helyi politikus és szakember, parlamenti szakszabotásági és EU-testületi tagságot is visel. Dr. Tóth József 5 diplomás szakember, ötször újraválasztott polgármester, közel 10 éve egyéni mandátumos parlamenti képviselő. Belsőszülött angyalföldi, aki révén az egykor lepukkant munkáskerületből mára remek, élhető lakóhely is lett.

Bemelegítésül 3 nyitókérdés: 1)az önkormányzással és a helyi feladatokkal, lehetőségekkel kapcsolatos dolgok 2010 nyaratól számítva a várakozások szerint alakultak-e, vagy inkább a meglepő fejlemények, intézkedések vannak többségében? 2)Jó vagy rossz, netán közömbös vagy kiismerhetetlen az az irány és ütem, amerre, s amivel a nagypolitika a helyi-területi szint ügyeivel halad? Mondanátok minderre jellegzetes példát, konkrétumot is? 3) Hol szorít leginkább a cipő, s mi volna a 2-3 legfőbb rendeznivaló ez év őszén, még a január 1-i átállás előtt?

Mai napihír: a kormányfő ezekkel a szavakkal „vigasztalta meg, bátorította” azokat a helyi, kormányhú vezetőket, akik aggódnának a jövőben státuszukért: lesznek nagyobb vesztesei is...(alkalmasint tinálatok a változásoknak). Nagyobb? Kílóról, centiről nem esett szó. A bevezető sarokpontok bővebb válaszaire még visszatérhetünk. *Most megtartjuk az első közszolgálati és kereskedelmi szünetet, de nemsokára jövünk vissza. Folytatódik a Rakott, az önkormányzatok új és jövőendő problematikájával, és vendégeinkkel: Lukács Zoltánnal és Tóth Józseffel.* Az egyetemen a helyi önkormányzatiságot a tanácsrendszerhez képest is elemezzük, ellentét-párba állítva szemléltetjük. 4 fő jelleg domborodik ki így, érdemes nekünk is ma ezek mentén haladnunk. Azt kérem, hogy **legyetek szívesek a 4 karakter régi és új vonásait - főként persze az újakat! – jellemezni.**

1)A tanács, mint rendszer-elem az egységes államhatalom helyi szerve volt. Ezzel szemben az önkormányzat a **valóságos helyi közhatalom** autonóm szerve – Európa-szerte. 1990 óta

fundamentális elv, hogy az önkormányzat nem része a kormány által irányított - utasítható – államigazgatásnak, hanem egyfajta önálló hatalmi ág. A közigazgatás, mint gyűjtőfogalom egyik fő szelvénye persze az önkormányzati rendszer is. Ez eleve megszabná, hogy mit és hogyan tehet vele a központi állam. **Szakpolitikai nézőpontból vajon érződik-e ez a mérsékelt, partneri jellegű, gyakori konzultációt igénylő, a gondokat decentralizáltan is megoldó attitűd? Szeged, Esztergom, 3-4 fővárosi kerület helyzetének sajátossága mit mutat és miféle rendezést igényelhet? Hogyan néz ki a jövő pl. a választásokra, a területszervezésre, a térségi kapcsolatokra vonatkozóan?**

2) **Államigazgatási funkciói** mind a kormányzati, mind az önkormányzati igazgatásnak voltak, vannak, lesznek. Ebben, 40 éven át a **decentralizálás számos előnye** mindig találkozott, olykor ütközött is a **szakszerűség és a helyi befolyástól függetlenség** szempontjaival. Évtizedekig kielégítő arány volt a helyi és a felsőbb szintű közügy hatásköri telepítésében. Megbomlott: masszív centralizációs roham látszik, járásokkal, kormányhivatali beavatkozásokkal, a jegyző helyzetének árértékelésével, stb. **Helyi vezetőként hogy látjátok: alkalmatlanok, méltatlanok volnának az önkormányzatok a helyi igazgatás, ügyintézés színvonalas vitelére? Nem kell e munka felett testületi kontroll sem? Ismét szünetet tartunk, de a hírek után jövünk vissza. Folytatjuk a Rakottat az önkormányzatokkal, és Lukács Zoltánnal, Tóth Józseffel.**

3) **Közszolgáltatásokat, lakossági ellátást** biztosított a tanács és teszi azt az önkormányzat is. Előbbi az állam tulajdonát használta, kezelte, míg az **önkormányzat valóságos tulajdonra** is szert tett, s vállalkozói jogot is kapott. Elv lett, hogy **egységes helyi büdzből valósít meg kötelező és fakultatív feladatokat**. Elemzők a honi önkormányzatiság kiteljesedésének bajait nem jogi, hanem pénzügyi és közfeladati anomáliákra vezetik vissza. Tévútnak tekintve pl. az intézmények visszaállamosítását, egyházi körbe utalását. **Ti hogyan látjátok a saját és a többi önkormányzat közgazdasági helyzetét: mondjuk az önhikítől a fenntartói-működtetői problematikán át az eladósodásig? Mit vártok vagy reméltek 2012-re? Ismét, immár az utolsó szünet jön, de utána a befejező folytatás és a játék következik. Folytatódik tehát a Rakott, az önkormányzatisággal, és Lukács Zoltánnal, Tóth Józseffel.**

4) Míg a tanácsrendszerben egy többnyire zárt, párttestületek által a háttérből irányított helyi közélet volt a rend, addig az **önkormányzatiság a valóságos, plurális, nyitott helyi közélet és politika színtere** is. Mondom, a helyi politikáé, és nem az országos párttaktika szolgál leképeződéséé. Jó és rossz példák egyaránt vannak. A polgárok mind jobban figyelnek a helyi ügyekre, beleszólást kérnek, gyakran kapnak is. Talán, megértéssel tarthatnánk előbbre is. **Szerintetek igaz-e, hogy többnyire mégsem a józan és megoldásra törekvő helyi gyakorlat mutatott példát felfelé, hanem a nagypolitikai csata és harcmodora szívgórt le sok városba, mérgezve a légkört, rontva a közérzetet. Mi a helyzet tinálatok, és mi a prognóristok a jövőre nézve?**

Adásidőnk lepergett. Csak a játék maradt hátra. A szeptember 8-i Rakott agytorna-feladványának kérdései és megfejtései a következők: **1) A helyi önkormányzat egységes fogalma melyik két válfajára bontható? Válasz: A települési és a területi önkormányzatra. 2) Léteznek-e az új alaptörvényben az önkormányzathoz fűződő (kollektív) alapjogok? Válasz: Nem. 3) A rendszerváltozást követően melyik évtől választunk közvetlenül helyi polgármestert? Válasz: 1994. 4) Változik-e az új alaptörvény meghatározásában az önkormányzati választás ciklus-időtartama? Válasz: Igen (4-ről 5 évre). 5) Szinonimák-e a rendszerváltozás közjogi berendezkedése nyomán az államigazgatás, közigazgatás fogalmak? Válasz: Nem (az utóbbi magában foglalja az előbbi).**

A többnyire csak igenre és nemre leegyszerűsíthető megfejtéseket - az adásbeli elhangzás után - a fórumba várom. A leggyorsabb, perfekt megfejtő sportmezt nyer! Kellemes agytornát, jó játékot kívánok!

Köszönöm, hogy a vendégeink voltatok: Lukács Zoltán és Tóth József képviselő urak. Köszönöm a közreműködést a Klubrádió két munkatársának: Árva Brigittának és Józsa Péternek is. Legközelebbi élő adásunk szeptember 29-én, az egykori fegyveres erők napján lesz. Ezért stílszerűen egy kicsit harcos-karcos témával, a sztrájk közügyeivel foglalkozunk. Hármasban: Borsik János elnök és Dávid Ferenc főtisztúrakkal vitázunk róla. Isten éltesse a Máriákat! Szép estét, derűs indián nyarat kívánunk mindannyiuknak. A viszont hallásra: K. Gy. műsorát hallották.